

Az V–VIII. osztályos római katolikus vallásoktatás új tanterve

Részben a már korábban kidolgozott moduláris megoldásokat vettük figyelembe, ám a modulokat egyértelműen a liturgikus évhez mint alapvető rendező elvhez igazítottuk.

A műszaki-tudományos fejlődés, valamint a társadalmi, történelmi, kulturális változások bizonyos időszakonként szükségessé teszik az iskolai oktatást meghatározó tantervek megújítását. A 2017/2018-as tanévtől kerülnek alkalmazásra a fentebbiek értelmében kidolgozott új tantárgyi programok. A római katolikus iskolai hitoktatás terén eddig használt tanterveket főként a lineáris (s esetenként ennek módosult változata, a koncentrikus/spirális) jelleg jellemezte. Néhány évvel ezelőtt – szintén a korszerűsítés címen – országos szintű próbálkozás történt arra, hogy minden tantárgyból moduláris tanterveket írjunk. Ez kudarcra végződött (sok esetben pereskedés is lett belőle), a tantervek viszont mégis elkészültek, de

nem kerültek gyakorlati alkalmazásra.

A 2016-ban meghirdetett, gimnáziumi osztályok számára készült vallástantervekhez az ortodox felekezetűek kínáltak egységes modellt, amelyet lehetett követni, de nem volt kötelező. Részben a már korábban kidolgozott moduláris megoldásokat vettük figyelembe, ám a modulokat egyértelműen a liturgikus évhez mint alapvető rendező elvhez igazítottuk. Eredmény: az iskolai hitoktatásban eddig használt tartalmaknak meghatározó része új spirituális szemlélet és feldolgozás, tanulócentrikus kifejtés és szemléletmód alapján került be a tantervbe, de teljesen új tartalmak is adódtak a régebbiekhez moduláris elrendezésben. (Ennek alapján készült az ötödikes – digitális megoldással is rendelkező – római katolikus tankönyv is.)

Általános bemutatásként a következőket állapíthatjuk meg:

– A római katolikus hitoktatás tanterve az általános iskola V–VIII. osztályainak készült (jóváhagyása a 3590/05.04.2016-os miniszteri rendelettel történt), az *Ember és társadalom* műveltségi területen belül.

– Kidolgozása egy új kompetenciaközpontú curriculáris modell szerint történt; ez a kompetenciaalapúság egyértelműbben közvetíti a korszerű tanulásszemléletet, az újabb oktatási módszerek igényét, az interaktív módszerek alkalmazását, a heurisztikus aktivizálást, melynek célja az élő és hiteles hitre való vezetés/nevelés.

– Felépítése hozzájárul az általános iskolás diák képzési profiljának kialakításához, meghatározza a hittanulóval szembeni fejlesztési követelményeket, elvárásokat – a lelki neveléssel kapcsolatos állami és egyházi dokumentumok/szabályozások értelmében.

– Az új tanterv nagyobb tanári szabadságot biztosít, következképpen feltételezi a hatékony tanári kreativitást a tanórai foglalkozásokon.

– Az interdiszciplinaritás szem előtt tartásával átfogó, széleskörű látásmód kialakítását teszi lehetővé.

Az előzőeket összefoglalva kijelenthetjük, hogy jelen tantervünk célja és alapja a szentírási missziós parancs (Mt 28, 18–20) nyomán megvalósuló *tanítvánnyá tétel*; az Atya Fiúban, Jézus Krisztusban kinyilvánított kegyelmének a felismer(tet)ése; a hittanulók bátorítása és elvezetése a szentháromságos Istennel történő szeretetkapcsolat megélésére; a megélt hit cselekvőképessé tétele a hittanulók példája révén, mely hozzájárul a keresztény közösség és cselekedet fejlesztéséhez.¹

A vallás tanterv felépítése a következő elemeket tartalmazza: általános ismertető, alapkompentenciák (általános kompetenciák), specifikus kompetenciák és tanulási tevékenységek, tanulási tartalmak, módszertani javaslatok.

Mindezek a tantervi elemek az általános kompetenciáknak megfelelően és azok figyelembevételével kerültek kifejtésre; a három alapkompentencia minden felekezet iskolai vallás tantervére vonatkozik. Ezt az érvényességet lehetővé teszi az átfogó – felekezeti különbözőségeken átívelő – megfogalmazás: 1. a vallás sajátos fogalmainak használata, összhangban a hit különböző megnyilvánulásaival; 2. a vallásos értékekkel egyező erkölcsös viselkedés megnyilvánulása a személyes és a közösségi életben; 3. a mindennapi élet tapasztalatainak és a vallásos élet alapelveinek összehangolása, az identitás és a valósi pluralizmus tiszteletben tartásával.

Az általános kompetenciákhoz minden felekezet sajátos/specifikus kompetenciákat rendelt, melyek a magyar ajkú római katolikusok esetében a következőképpen konkretizálódnak: a teológiai terminológia helyes használata a teremtésre, megtestesülésre és megváltásra vonatkozó ó- és újszövetségi bibliai fogalmakra, az üdvtörténet eseményei közötti összefüggéseket leíró kifejezésekre, az egyház életének eseményeit feltáró kifejezésekre vonatkozólag; ezek megfelelő és magabiztos alkalmazása; az üdvtörténet gondviselő Istenével való személyes kapcsolatot és az erről történő tanúskodást kifejező nyelvezet.

Ezen specifikus kompetenciarendszer lehetővé teszi – például – a fogalomtisztázást, szövegértést segítő egyéni és csoportos tevékenységek szervezését, fogalmazások, kötet-

Az általános kompetenciákhoz minden felekezet sajátos/specifikus kompetenciákat rendelt.

¹ A hitoktatás terén a hazai Katolikus Püspöki Konferencia heti két hittanórát irányoz elő, melyből egy az iskola keretein belül, a másik viszont a plébánián valósul meg. Értelemszerűen ennek a két órának egymást ki kell egészítenie anélkül, hogy azonos tantervi egységek alapján valósulna meg; a plébániai hittanórának inkább a liturgikus gyakorlatra történő felkészítés, az igazi keresztény közösség kialakítása lenne a célja.

Merőben új szerkesztési megoldás a tartalmaknak az egyházi év időszakaihoz, ünnepeihez és liturgikus cselekményeihez történő igazítása.

len szövegű imák írását, plakátok készítését, helyzetgyakorlatokat, a különféle történetek, események dramatizált feldolgozását, a személyes élmények kisebb és nagyobb csoportban való megosztását.

A második alapkompétencia nyomán fontos szemponttá válik az embertárs testvérként való szemlélésére és szeretetére, a szentek mély istenkapcsolatból forrászó lelkiségének követésére való elköteleződésre nevelés.

A fentebbi specifikus kompetenciák olyan foglalkozásokat feltételeznek, melyek a Bibliában – de a megfelelő (főként lelkiségi) irodalomban is – fel-

lelhető, érényes életet élt/élő személyekhez kapcsolódó szövegek, vallomások elemzését, megbeszélését tűzik célul, de az empátiát fejlesztő gyakorlatok végzését, különféle diaképsorok és saját érzések, benyomások mentén születő gondolatokat tartalmazó írások/beszámolók készítését is. A szentek életét bemutató írások egyéni és/vagy csoportos feldolgozása során a keresztyén érények gyakoroltatását célzó helyzetgyakorlatok, dramatizált bemutatók, valamint az elköteleződéssel kapcsolatos gondolatok megosztása, leírása kerülhet előtérbe.

A harmadik általános kompetencia értelmében megfogalmazott specifikus kompetenciák: az ember megszentelésére alkalmas tér és idő lehetőségeinek felismerése, az egyházi év ünnepeihez igazított személyes élet kegyelmi állapotának fenntartása, a Szentlélek működésének felismerése az egyes emberben és a közösségben, a bennünk élő Szentlélekre való ráhagyatkozás.

Merőben új szerkesztési megoldás a tartalmaknak az egyházi év időszakaihoz, ünnepeihez és liturgikus cselekményeihez történő igazítása. A liturgikus ismeretek elsajátítására és mélyítésére kiválóan alkalmasak – például – a kooperatív módszerek és a változatos szemléltetési technikák. Ugyanakkor a misztériumban történő elmélyülést egyéni és interaktív feladatok, dramatikus gyakorlatok biztosíthatják. Fontos hangsúlyt kapnak a liturgikus ünneplésbe való aktív bekapcsolódást ösztönző, a szentségi életet segítő tevékenységek, az érényeket gyakorló keresztyének és keresztyén közösségek életének megismerésére irányuló feladatok, melyek feltételezik az ön- és társismereti gyakorlatokat, a belső elcsendesedést, a személyes élmények, érzések írásbeli és szóbeli megosztását.

A moduláris alapozású tanterv egy dinamikus fejlesztő és önfejlesztő programcsoportot jelent, mely egységes, egymást építő, az adott fejlettségi szinten lezárt egységek-ből áll, de amely következetesen feltételezi/folytatja a következő, emeltebb szintű oktatási szakaszokat. Mindezen belül, minden modulnak alkalmasnak kell lennie – az életkori sajátosságok figyelembevételével – a didaktikai követelményeknek való megfelelésre.

Álljon itt példaként az előbbieken leírtak alapján szerkesztett ötödik osztályos tanterv részlete, mely tartalmazza az alapmodul-típusokat, azok megnevezését, valamint tartalmi egységeit:

Modultípus	Modul neve	Tartalom
Alapmodul/ Biblikum+ Dogmatika	<i>Isten kinyilatkoz- tatja irgalmas szeretetét</i>	<i>A boldogságra meghívott ember</i> 1. Isten jónak teremtette az embert 2. Isten megígéri egyszülött Fiát. Csillag támad Jákobból 3. Isten megtestesül. Újjászületésem a keresztségben. A keresztség szentsége
Alapmodul/ Biblikum+ Hagiográfia	<i>Az ember válasza Isten szeretetére</i>	<i>A meghívás megértése</i> 1. Az ember válasza a teremtésre (Assisi Szent Ferenc) 2. „Ti vagytok a világ világossága” (Mindenszentek, Szent Márton, Krisztus Király) 3. A szeretet továbbajándékozása (Szent Miklós) 4. Akik befogadták Jézust: a Szentcsalád
Alapmodul/ Liturgika	<i>„Őáltala, Ővele és Őbenne”</i>	<i>Liturgikus ünneplés</i> 1. Az idő megszentelése. Krisztus Király, az egyházi év 2. A liturgikus tér – a templom és világa (liturgikus tárgyak). Kincseim, melyeket Jézushoz viszek. Vízkereszt 3. Szentelmények. Hamvazószerda és böjti fegyelem 4. Keresztút 5. Virágvasárnap 6. Szent Háromnap 7. Húsvét
Alapmodul/ Egyház- történelem	<i>A keresztény ember felebaráti közösségben</i>	<i>Az Egyház élete az első századokban</i> 1. Jézus sziklára építi egyházát. Péter főpásztori megbízatása 2. Az egyház születése és az első keresztények élete. István diakónus 3. A föld végső határáig – Szent Pál apostol

A fenti táblázatban foglaltaknak megfelelően valósul meg a VI., VII., és VIII. osztályos tantervi felosztás is, melyek esetében a modul típus és a modulok neve azonos, a változás – nyilvánvalóan – a tartalmakban van, melyek moduljainak témaválasztása az évfolyamoknak megfelelően növekvő intellektuális szintekhez idomul.

Struktúráját tekintve a négy évfolyam összefüggő tanterve egyszerre lienáris, spirális és moduláris, tartalmaiban biblikus és a különböző teológiai szaktárgyaknak megfelelő szerkezetű (lásd a táblázat alapmodul-típusait), adekvát valláspedagógiai felfogású. Alapelve „a kevesebb több”, melynek értelmében nem az ismeretanyag mennyiségi felhalmozása kerül előtérbe, hanem a mélyebb hitélet kialakítása.

Tartalmilag hangsúlyt kaptak azok a témák, amelyek a jelen élet valóságához kapcsolódnak, az interdiszciplinaritás bő lehetőségeit hordozzák, kapcsolódási lehetőségeket képezve irodalommal, történelemmel stb., hozzájárulva az elgondolkodtatás, az igazi értékkeresés, a mély hitbéli megélés lehetőségeinek gyakorlásához, az autentikus keresztény szemléletmód formálásához, amire igen nagy szükségünk van „meglódult” mindennapjainkban, felekezeti önazonosságunk megtartása/erősítése végett.

***A tanterv az alábbi linken érhető el magyar nyelven: http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2017-progr/57-Religie_Cultul%20reformat_Clasele%20V-VIII_Traducere%20lb.%20maghiara.pdf